

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 340.132.6 (043.2)

MANȚUC ELENA

**ACTIVITATEA DE APLICARE A DREPTULUI DE CĂTRE
AUTORITĂȚILE PUBLICE**

SPECIALITATEA 551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Drept Public a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

NEGRU Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM

Referenți oficiali:

1. **BALTAG Dumitru**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Universitatea Liberă internațională din Moldova.
2. **NEGRU Alina**, doctor în drept, conferențiar universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Academia de Studii Economice din Moldova.

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **AVORNIC Gheorghe**, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”.
2. **MOCANU Veronica**, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Departament Drept Public, Universitatea de Stat din Moldova.
3. **SMOCHINĂ Andrei**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Institutul de Cercetări Juridice și Politice.
4. **ARAMĂ Elena**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Departament Drept Public, Universitatea de stat din Moldova.
4. **CIOBANU Rodica**, doctor în filosofie, conferențiar universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, Departament Drept public, Universitatea de Stat din Moldova.
5. **POSTU Ion**, doctor în drept, conferențiar universitar, specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului, ULIM.

Susținerea va avea loc pe data de 30.05.2019, ora 14:00, în ședința Consiliului Științific Specializat D551.01 - 23 din cadrul Universității de Stat din Moldova pe adresa mun. Chișinău, MD 2009, Republica Moldova, str. M. Kogălniceanu 67, blocul №2 al Facultății de Drept USM, sala 119.

Teza de doctor în drept și autoreferatul pot fi consultate pe pagina web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.md), la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, biblioteca USM, biblioteca UTM.

Autoreferatul a fost expediat la data de: 25.04.2019

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

MOCANU Veronica,

doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific:

NEGRU Andrei,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Autor:

MANȚUC Elena
© Manțuc Elena, 2019

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI

Actualitatea temei investigate. Activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice în abordarea teoretico-juridică prezintă un interes sporit pentru doctrina națională în condițiile actuale de modernizare a societății și a instituțiilor statului. Elucidarea acestei activități constă în evaluarea eficienței ei și a principalelor direcții de perfecționare în domeniu, dat fiind faptul că toate împreună reprezintă esența funcțională a organelor autorităților publice.

Astfel, delimitarea cadrului conceptual privind activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice a fost realizată prin recurs la aplicarea anumitor criterii structurale și de calitate, orientate spre eficiența de activitate și aprecierea direcțiilor de perfecționare în domeniul de competență în cazul evaluării negative a acestei activități specifice. Interesul exemplificat se explică prin complexitatea cercetărilor în domeniu, ce include în sine nu numai abordări categoric juridice, ci și de natură sociologică, economică și psihologică. Or, identificarea celui mai eficient model ce ar caracteriza activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice devine cheia succesului într-un proces de modernizare și perfecționare a actului de guvernare, ce constituie un scop al societății noastre bazat pe raționamentul sociojuridic. Exprimăm convingerea că abordări unilaterale, numai de natură juridică, nu sunt suficiente și nu demonstrează rezultate eficiente în organizarea și activitatea autorităților publice.

Existența actelor normative ce stabilesc destul de explicit competențele autorităților publice nu poate determina direct producerea unor efecte juridice corespunzătoare ale normelor juridice aplicate. Impactul activității de aplicare, ce exemplifică și eficiența autorităților publice, nu este cel scontat. Investigațiile doctrinare din conținutul lucrării sunt orientate spre identificarea condițiilor de dinamizare și eficientizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Natura complexă a activității în cauză, elementele de ordin economic, psihologic, social și armonizarea acestora conduc spre finalități pozitive, ce ar caracteriza activitatea de aplicare supusă cercetării și prin identificarea principalelor direcții de perfecționare în domeniu.

Importanța problemei doctrinare abordate este validată de necesitatea unui demers științific interdisciplinar prin intermediul căruia activitatea de aplicare a dreptului a fost prezentată drept un rezultat elocvent al legalității și profesionalismului în percepția socială, care survine în calitate de apreciere și fundamentare politico-juridică. Or, activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice o putem considera drept finalitate a politicilor promovate de către factorii de decizie.

Subliniem că anume eficiența activității de aplicare a dreptului reprezintă acel segment vizibil perceput și apreciat de societate în activitatea generală a autorităților publice. Din considerentele enunțate rezultă și expresia valorică a activității de aplicare exercitată de autoritățile publice în promovarea și garantarea unui regim democratic, care se va distinge printr-o funcționare eficientă a mecanismului juridic.

Argumentele invocate prezintă în sine un esențial suport pentru inițierea studiului științific în domeniu. Actualmente, Republica Moldova parcurge o etapă deosebit de importantă în realizarea unui amplu proces de reforme în sfera activității autorităților publice și evaluarea naturii activității vizate. În acest sens, menționăm că eficientizarea celei din urmă și stabilirea principalelor direcții de perfecționare în domeniu ar contribui esențial la consolidarea actului de guvernare și aplicare a dreptului.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul lucrării constă în realizarea unei analize complexe și multilaterale a cadrului activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, a materialului teoretic și practic în vederea eficientizării acesteia, cu identificarea cauzelor comiterii curențelor în domeniu. Realizarea scopului propus prezumă atingerea următoarelor **obiective:**

- Determinarea locului și rolului aplicării dreptului în sistemul formelor realizării dreptului;
- Elucidarea activității de aplicare a dreptului ca determinantă funcțională a autorităților publice;
- Corelarea aplicării dreptului în calitate de formă specială a realizării dreptului cu activitatea de aplicare a dreptului;
- Identificarea conceptului și principiilor eficientizării activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice;
- Analiza factorilor ce determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice;
- Identificarea și analiza cauzelor comiterii curențelor în activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice;
- Formularea recomandărilor privind principalele direcții de perfecționare și modernizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice.

Metodologia cercetării științifice. Pornind de la analiza aspectului doctrinar și normativ al temei investigate, precum și de la raționamentul că cercetarea oricărui subiect juridic dobândește valoare prin respectarea exigențelor metodologice, menționăm că studiul fenomenului activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice a fost axat pe două

coordonate de cercetare: prima, cea a cadrului doctrinar, cu accent pe componenta științifico-juridică, și a doua, cea a cadrului normativ. Astfel, pentru realizarea cercetării temei propuse s-a recurs la un suport metodologic solid: *metode general-științifice* – abordarea comparativă (indispensabilă studiului științific respectiv în relevarea aspectului comparativ între diferite viziuni ale autorilor preocupați de domeniu, dar și a reglementărilor specifice altor state ce țin de aplicarea normelor juridice, cum ar fi: România, Franța, Federația Rusă); aplicarea unor *metode corelative*, precum logica, analiza și sinteza, inducția și deducția, care incontestabil au contribuit la valorificarea obiectivelor trasate; recursul la unele principii și abordări, precum cele sistemice și istorice, dar și metoda statistică. Aspectele teoretice ale studiului dat se bazează pe cercetarea nemijlocită a surselor bibliografice; consultarea diferitor lucrări științifice în domeniu, monografii, articole de specialitate, teze de doctor, dar și surse Internet.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute. Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze este determinată atât de natura cercetării, cât și de scopul și obiectivele multiaspectuale ale tezei, care reprezintă una din primele lucrări științifice elaborate în mediul academic din Republica Moldova, axată pe identificarea și analiza naturii activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Astfel, noutatea științifică rezidă în aprofundarea gradului de investigare și identificare a cercetărilor doctrinare de specialitate în domeniu, în scopul soluționării unor probleme teoretico-practice concrete, în determinarea caracterului diverselor aspecte ale activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, cum ar fi: elucidarea esenței, a noilor tendințe specifice procesului activității de aplicare a dreptului (nemaifiind o competență exclusivă a organelor autorităților publice); definirea conceptului și identificarea principiilor eficienței activității de aplicare a dreptului; determinarea condițiilor de eficientizare și modernizare a acestei activități de către autoritățile publice necesare pentru consolidarea organizațională și funcțională a organelor și instituțiilor din domeniu.

În acest context, menționăm complexitatea studiului, ce depășește domeniul strict juridic, ansamblul acestuia incluzând și elemente de cercetare de natură sociologică, concretizându-se în următoarele teze principale:

- Au fost elucidate și analizate esența, particularitățile și noile tendințe în procesul activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice;
- A fost realizată o analiză a cadrului normativ, ce reglementează activitatea de aplicare a dreptului;
- Au fost reliefate esența și formele activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice;

- Au fost determinate conceptul și principiile eficientizării activității de aplicare a dreptului, ce orientează spre consolidarea organizațională și funcțională a instituțiilor din domeniu;
- Au fost stabilite principalele direcții de perfecționare și modernizare a activității de aplicare a dreptului;
- Au fost formulate propriile concluzii la tema de cercetare și recomandări în vederea remedierii unor lacune în domeniu.

Astfel, noutatea științifică își găsește reflectare directă în următoarele formulări teoretice susținute de autor: aplicarea este o formă specială a realizării dreptului, esența căreia este percepută drept o activitate reglementată detaliat prin norme procesuale; noțiunea aplicării dreptului necesită o modernizare în conformitate cu relațiile sociale; aplicarea dreptului nu mai este o competență exclusivă a organelor autorităților publice, dar poate fi realizată și de către autorități nestatale, abilitate cu competență din partea statului; conceptul și principiile eficientizării activității de aplicare a dreptului orientează spre fortificarea organizațională și funcțională a organelor și instituțiilor din domeniu; principalele direcții de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice fiind cerința inerentă a dezvoltării cadrului sociojuridic contemporan.

Problema științifică soluționată constă în elucidarea naturii activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, fapt ce orientează spre modernizarea structurală și de competență în domeniu, contribuind la o eficientizare sub aspect organizațional și funcțional a acestora, având ca rezultat formularea unor concluzii și recomandări de natură să înlăture echivocurile și problemele constatate în domeniu, în vederea eficientizării și modernizării activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Astfel, această lucrare reprezintă o investigație doctrinară în mediul academic și cel profesional din Republica Moldova, prin care se efectuează o analiză detaliată a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, fiind identificate căile de eficientizare a acestei activități prin evidențierea erorilor în domeniu.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării derivă din rezultatele științifice obținute, sintezele și analizele realizate pe parcursul investigațiilor, precum și concluziile și recomandările formulate la finele lucrării. *Importanța teoretică* a prezentei lucrări se exprimă prin delimitarea clară a fenomenelor aplicării dreptului și a activității de aplicare prin corelarea lor în scopul eficientizării organizaționale și funcționale a autorităților publice. Concluziile și recomandările enunțate în teză pot fi prezentate ca direcții viabile în știință, legislație și practica de activitate în domeniu. Acestea, la rândul lor, vor determina oportunitatea revizuirii opiniei tradiționale referitoare la activitatea de aplicare a dreptului exercitată de către autoritățile

publice. Astfel, pentru prima dată se abordează detaliat conceptul aplicării dreptului printr-o activitate a anumitor subiecți, or, literatura de specialitate privește aplicarea dreptului numai ca formă specială a realizării dreptului. *Valoarea aplicativă* se exprimă prin elucidarea multiplelor aspecte ale fenomenului activității de aplicare a dreptului, acesta fiind indicatorul eficienței organizaționale și funcționale a mecanismului de stat. Complexitatea fenomenului activității de aplicare a dreptului mai denotă unele posibilități orientate spre identificarea factorilor negativi, ce pot cauza ineficiența în organizarea și funcționarea autorităților publice.

Astfel, ideile și concluziile științifice cuprinse în conținutul tezei vor fi utilizate: în plan doctrinar-teoretic, ca reper fundamental pentru o abordare ulterioară a problematicii conceptului activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice; în plan normativ-legislativ, în proces de modificare și completare a legislației ce reglementează activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, în scopul eficientizării organizaționale și funcționale a acestora; în procesul didactic universitar la predarea disciplinei Teoria generală a dreptului.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Drept Public al Universității de Stat din Moldova, unde a și fost inițial discutată pentru a fi prezentată spre susținere. Rezultatele cercetării au fost examinate și aprobate la 20 iunie 2018 în cadrul Seminarului Științific de Profil din cadrul Universității de Stat din Moldova. De asemenea, rezultatele științifice au fost expuse și în cadrul unor conferințe naționale și internaționale, în total fiind elaborate 8 articole științifice (4, 06 c.a.), fapt ce a contribuit la îmbogățirea suportului teoretic național. Concluziile generale și elementele de noutate vor fi implementate în programa analitică a cursului de Teorie generală a dreptului al USM.

Implementarea rezultatelor cercetării. Principalele rezultate ale tezei au fost prezentate și comunicate în cadrul mai multor conferințe internaționale și naționale, publicate în diferite reviste de specialitate, fapt ce a contribuit la îmbogățirea suportului teoretic la nivel național.

Volumul și structura tezei. Teza este formată din adnotare în limbile română, rusă și engleză, introducere, 3 capitole structurate în 11 subcapitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia cu 239 de referințe și 182 pagini de text, cuvinte-cheie și abrevieri.

Cuvinte-cheie: realizarea dreptului, aplicarea dreptului, act de aplicare, activitatea de aplicare a dreptului, carență, eficiența, factori, principii, autoritate publică, proces.

CONȚINUTUL TEZEI

Prezenta lucrare este condiționată de scopurile și sarcinile cercetării. Teza este compusă din adnotare (în limbile: româna, rusa și engleză), lista abrevierilor și introducere, fiind structurată în 3 capitole care includ 11 subcapitole, concluzii generale și recomandări și sursele bibliografice. Aspectele și problemele elucidate sunt tratate metodic, contributiv, în manieră originală și direct proporțional cu importanța fiecăreia în ansamblul subiectului cercetat.

Partea introductivă a demersului teoretic conține argumentarea științifică a temei de cercetare. Astfel, aceasta cuprinde actualitatea și importanța temei investigate, scopul și obiectivele propuse spre realizare, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării. În conținutul celor trei capitole se reflectă atât cercetările în domeniu dat la diferite etape de dezvoltare a științei juridice, dar cu o pondere mai mare la etapa actuală de dezvoltare, cât și opinia personală a autorului.

Compartimentele lucrării, prin conținutul lor, reflectă elaborări doctrinare în domeniu, dar și investigații științifice proprii, înglobează analiza aspectului aplicativ al fenomenului supus cercetării. Concluziile referitoare la cercetările exemplificate sunt prezentate pe larg în conținutul tezei, fiind mai amplu sintetizate în partea ei finală. Atașate concluziilor finale, prezentăm o serie de recomandări, relevând concomitent problema științifică soluționată și perspectivele legate de tema de cercetare.

Capitolul 1. Activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice în cadrul cercetărilor științifice este consacrat atât aspectului teoretic prin identificarea autorilor din doctrina națională și internațională care au cercetat domeniul activității de aplicare a dreptului și retrospectivei elaborărilor doctrinare din domeniu, cât și aspectului practic prin examinarea modificărilor legislative și evenimentelor juridice.

În subcapitolul *1.1. Studii doctrinare în materia activității de aplicare a dreptului* ca urmare a unei analize complexe a surselor doctrinare și a suportului normativ-juridic național și internațional, ce vizează activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, autorul a menționat o redimensionare a fenomenului aplicării dreptului sub influența relațiilor sociale existente; a efectuat un studiu profund al literaturii de specialitate ce vizează domeniul investigației doctrinare; a sintetizat opiniile cercetătorilor; a constatat necesitatea redefinirii conceptului de „aplicare a dreptului”, care, practic în toate cercetările, este examinat în calitate de formă a realizării dreptului, fără a fi percepută în calitate de activitate a anumitor subiecți.

Prin urmare, în literatura de specialitate, fenomenul aplicării dreptului este cercetat prioritar ca formă specială a realizării dreptului, ideologia aplicării dreptului fiind lăsată fără o atenție corespunzătoare în cercetările doctrinare.

Astfel, mai mulți autori autohtoni, printre care B. Negru [36], Gh. Avornic [1], A. Negru [35], D. Baltag [2], se expun referitor la aplicarea dreptului, însă tratează fenomenul aplicării dreptului prin prisma realizării acestuia, sau se pronunță cu referință la realizarea dreptului, interpretând și aplicarea ca formă a acesteia. Într-o abordare similară autorilor menționați, A. Cuznețov examinează aplicarea dreptului în calitate de formă a realizării dreptului, fără a se concentra pe activitatea de aplicare a dreptului [6]. O serie de alte elaborări științifice ale autorului în cauză, care a acordat cea mai mare atenție de natură doctrinară autohtonă fenomenului aplicării dreptului, reflectă abordarea fenomenului în calitate de formă a realizării dreptului și nu-l examinează în calitate de activitate. În acest sens, enumerăm câteva cercetări elocvente în domeniu realizate de A. Cuznețov, expuse în următoarele publicații științifice: *Actele aplicării dreptului prin prisma statului de drept* [4]; *Conceptul interpretării normelor juridice în procesul de aplicare a dreptului* [5]; *Procesele ce țin de realizarea dreptului în sistemul relațiilor sociale* [7]. Atât denumirea acestora, cât și conținutul întăresc convingerile noastre anterioare cu referire la vectorul cercetării autorului menționat, care rămâne orientat nu spre aplicarea dreptului în desfășurarea activității, ci în exprimarea sub aspectul formei în realizarea dreptului, fapt care confirmă valoarea acesteia în doctrina autohtonă.

O pondere științifică semnificativă o comportă și alte cercetări asupra fenomenului aplicării dreptului în calitate de formă a realizării dreptului, elaborate în cadrul școlii de drept din Federația Rusă. Astfel, L. Malțeva menționează că aplicarea dreptului poate fi apreciată ca o activitate volițională de soluționare a cauzelor juridice, ce se finalizează printr-o hotărâre individuală, adoptată în baza normelor juridice [38].

Analiza retrospectivă a cercetărilor în domeniul aplicării dreptului fundamentează constatarea noastră privind perimetrul redus al investigațiilor, care a încadrat unele demersuri științifice cu referire strict la aplicarea ca formă specială de realizare, la general. Pornind de la acest vid teoretic și metodologic, prin intermediul cercetării prezentate în lucrarea respectivă, a fost propusă studierea aplicării dreptului prin prisma activității organelor competente. În cercetările din domeniu, A. Negru efectuează o reconsiderare a fenomenului aplicării dreptului sub influența realităților sociale existente, afirmând că competența de aplicare a dreptului nu mai poate fi atribuită în exclusivitate subiecților de origine statală, iar complexitatea relațiilor sociale ne impune de a acorda această competență și subiecților de origine nestatală [35].

În cele din urmă, studiul aprofundat al literaturii de specialitate ce vizează domeniul investigației doctrinare și sintezele opiniilor exprimate de unii cercetători ne-a determinat să formulăm concluzia că clarificarea noțiunii de aplicare a dreptului a provocat discuții și schimbări de opinii. Astfel, M. Luburici [25], D. Baltag [2], V.V. Oksamîtnîi [40] etc., în definirea conceptului aplicării dreptului pun accentul pe rezultatul specific al acesteia, și anume – emiterea actului de autoritate cu caracter individual, orientat spre realizarea prevederilor normelor juridice, deoarece actul de aplicare emis finalizează, de fapt, activitatea concretă a organului de stat sau a organelor abilitate cu competență din partea statului. Conceptul dat, parțial îl susțin și autorii I. Craiovan [3], R.I. Motica, Gh. Mihai [34] ș.a., la care adaugă și subliniază importanța respectării unei „proceduri consacrate juridicește”, definind aplicarea dreptului ca o anumită formă a realizării dreptului, cea care presupune intervenția unui organ de stat competent care elaborează după o anumită procedură un act juridic – actul de aplicare.

Pe lângă opiniile enunțate mai sus, am identificat viziuni mai complexe exprimate de autori precum N.I. Matuzov și N.I. Maliko [39], N. Popa, E. Anghel, C.B. Ene-Dinu, L.C. Spătaru-Negură [37], D.C. Dănișor, I. Dogaru, Gh. Dănișor [8], care tratează conceptul aplicării dreptului ca fiind acea formă juridică de realizare a dreptului care constă în elaborarea și realizarea unui sistem de acțiuni statale în vederea transpunerii în practică a dispozițiilor și sancțiunilor normelor de drept. Fiind vorba despre realizarea dreptului prin intermediul unor acte specifice de autoritate, emise de organele statului în conformitate cu competența stabilită acestora prin lege.

Prin urmare, s-a constatat necesitatea redefinirii conceptului aplicării dreptului, în calitate de formă a realizării dreptului fiindu-i păstrată esența tradițională a fenomenului aplicării dreptului. Aplicarea dreptului, practic în toate cercetările, este examinată în calitate de formă a realizării dreptului, fără a fi percepută în calitate de activitate a anumitor subiecți. Activitatea de aplicare a dreptului, îndeosebi cea a autorităților publice, nu a constituit obiectul unor cercetări autonome.

Astfel, au fost identificate abordările care prezintă un interes științific pentru cercetarea gradului de investigare a aplicării dreptului prin prisma activitate, având ca scop evidențierea factorilor ce stagnează această activitate, dar și perspectivele de eficientizare a activității de aplicare a dreptului și a elementelor ce sporesc calitatea acestui proces. Prin urmare, a fost menționată importanța doctrinar-praxiologică a activității de aplicare a dreptului la etapa contemporană de manifestare a fenomenului juridic în viața socială.

Referindu-ne la același aspect, am argumentat necesitatea de revizuire a categoriilor de subiecți, în competența cărora se include aplicarea normelor juridice, deoarece în procesul de aplicare a dreptului nu sunt implicate numai instituții și organe ale statului, ci și alți subiecți cu

caracter nestatal. Constatarea în cauză va acorda o posibilitate mai amplă de a stabili acele particularități specifice activității unor sau altor categorii de subiecți, astfel având perspectiva de a pătrunde mai profund în esența activității aplicării dreptului și a determina însăși eficiența dreptului în reglementarea relațiilor sociale.

Subcapitolul **1.2. Reflectarea normativă și analiza situației practice a activității de aplicare a dreptului** este consacrat studiului modificărilor legislative relevante din diferite domenii, conținând un discurs narativ privind modificările care au vizat modul de constituire a noilor instituții, orientate, prin organizarea și funcționarea sa, spre o activitate eficientă și calitativă. Au fost examinate evenimentele juridice și stabilite atât ansamblul complex de direcții pentru a identifica succese în procesul de reforme, cât și totalitatea curenților depistate în procesul de implementare a acestora. Prin exemplificarea reformelor, am evidențiat anumite sinteze ce țin de domeniul dat, acestea constituind cerințele necesare pentru eficientizarea activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice.

Astfel, odată cu emiterea unor acte normative, cum ar fi: Decretul despre puterea de Stat [10], Declarația cu privire la suveranitate Suveranitate [9], etc.; ulterior: Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1402 „Strategia de reformă a administrației publice centrale în Republica Moldova” [12]; Legea nr. 436-XVI privind administrația publică locală [16]; Legea nr. 435-XVI privind descentralizarea administrativă [19] etc., pe agendă au fost trecute obiective privind fundamentarea unui sistem de drept pentru un stat reedificat – Republica Moldova. Implementarea prevederilor acestor documente politice, care și-au găsit și fundamentare constituțională, a inițiat procesul de edificare a unei administrații publice noi, bazate pe alte principii și mecanisme de organizare și funcționare. Un alt document important este Strategia Națională de Descentralizare urmată de un Plan de Acțiuni privind implementarea prevederilor sale pentru anii 2012-2015 [17] și care reprezintă un document complex care prevede mai multe acțiuni, ce fac apel la asigurarea descentralizării *de facto* a puterii de stat. Realizarea cu succes a reformei administrației publice atât la nivel central, cât și la nivel local, depinde și este conexă cu alte reforme, care trebuie implementate în Republica Moldova, precum Reforma de modernizare a serviciilor publice sau Strategia Națională de Descentralizare. Astfel, notăm: Strategia privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020 [13], Planul de Acțiuni privind reforma de modernizare a serviciilor publice pentru anii 2017-2021 [14] etc.

Constatăm că unele modificări legislative relevante în sfera justiției au fost efectuate odată cu adoptarea Legii cu privire la Procuratură prin care Colegiului pentru selecția și cariera procurorilor, Colegiului de evaluare a performanțelor procurorilor și Colegiului de disciplină și etică ce activează pe lângă CSP li se delegă atribuții privind selecția, evaluarea, sancționarea

etc. procurorilor [21]. La fel, au fost modificate substanțial Legea privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor [23], Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor [22] etc. Modificările în cauză au vizat mai mult modul de formare a instituțiilor menționate, orientate prin organizarea și funcționarea lor spre activitatea eficientă și calitativă a justiției. În anul 2011 este adoptată Strategia de reformă a sectorului justiției [18] pentru anii 2011–2016, fiind prelungită prin Hotărârea Parlamentului cu privire la asigurarea continuității reformelor în sectorul justiției nr.259 din 08.12.2016 până la 31.12.2017 [11].

Un proces de transformări majore a fost identificat și în structura Guvernului. Noua Lege cu privire la Guvern [20] a instituit reglementări ce vizează organizarea și funcționarea binestructurată a Guvernului, cu o terminologie unificată și coerentă, cu proceduri administrative clare, menite să elimine ambiguitățile și neconcordanțele.

Este un fapt elocvent că doar prin abordări de natură tehnico-legislativă reformele în domeniile vizate nu vor avea rezultate pozitive și durabile. Or, necesită a fi revăzut nu numai sistemul legislativ în cadrul reformelor declanșate, ci și mediul din cadrul diferitor sisteme de organe ale autorităților publice, rolul managerilor în domeniile vizate, continuitatea activității profesionale, politicile funcționale existente și promovarea lor în entitățile profesionale menționate. Anume un ansamblu complex de direcții determinate și poate identifica succese în procesul de reforme, activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice având o eficiență maximă în condițiile unui regim politic democratic contemporan.

Totodată, recunoaștem imposibilitatea existenței unor norme juridice de o aplicabilitate eficientă atâta timp cât procesul lor de elaborare nu dobândește caracteristicile unui mecanism eficient. Astfel, ca urmare, procesul de elaborare a actelor normative capătă un rol-cheie în aceste circumstanțe. În acest context, fiind elaborată Legea cu privire la actele normative [15]. Însă, indiferent de calitatea actelor normative ce formează sistemul legislativ în ansamblul său, acestea rămân insuficiente pentru o activitate eficientă și competentă de aplicare a normelor juridice. Activitatea în cauză, pentru a fi caracterizată prin eficiență și calitate, invocă cerințe speciale față de funcționarii implicați nemijlocit în procesul respectiv. O contribuție esențială pentru domeniul de eficientizare a activității de aplicare a dreptului o deține Legea privind testarea integrității profesionale [24].

Așadar, noile reglementări juridice, prin intermediul cărora se formează suportul inițial al reformelor în cadrul aparatului de stat, apar drept rezultate inițiale de formă, realizarea cărora într-o manieră eficientă și finalitățile calitative pot fi evaluate numai prin anumite conținuturi. Subliniem că ultimele vizează aspectele de integritate, pregătirea profesională, experiența

instituțională, toate unite într-o entitate comună – activitatea profesională – și caracterizează activitatea de aplicare a normelor juridice [32].

Capitolul 2. Fenomenul aplicării dreptului și manifestarea sa dinamică în funcționarea autorităților publice conține o analiză a naturii juridice și determinarea trăsăturilor esențiale ale aplicării dreptului, stabilirea cazurilor ce ar necesita implicarea activității respective, dar și tipologia actului de aplicare, fiind o finalitate a activității de aplicare a dreptului.

În subcapitolul **2.1. Aplicarea dreptului și activitatea de aplicare a dreptului. Formă și conținut** au fost elucidate trăsăturile esențiale ale aplicării dreptului caracteristice acestei activități, ce vor permite ulterior identificarea și evaluarea atât a eficienței activității de aplicare a autorităților publice, cât și a organelor nestatale abilitate cu competență din partea statului. În plus, au fost stabilite circumstanțele ce cauzează necesitatea aplicării normelor juridice. În vederea acreditării propriei viziuni asupra subiectului de cercetare, am formulat definiția *aplicării dreptului* ce ar caracteriza procesul de aplicare a acestuia într-o formă mai complexă și mai exactă, fiind mai aproape realității juridice contemporane. Ca rezultat, am efectuat un studiu al procesului de aplicare a dreptului, ca o activitate a organelor competente, care prezintă în sine o consecutivitate a acțiunilor faptime, adică a etapelor ce poartă un caracter funcțional, de examinare a cazului, întărite în diversele acte de aplicare a dreptului, urmărindu-se obținerea unui rezultat general, prevăzut de o serie de norme juridice. Totalitatea acestor etape în procesul de aplicare a dreptului nu reprezintă neapărat reglementarea rigidă sau segmentarea procesului de aplicare, care este, prin însăși natura lui, un proces unitar.

Aceste etape se interpătrund și condiționează reciproc, devenind necesare și esențiale în activitatea de aplicare a normelor juridice, ce presupun atât operații de generalizare și abstractizare, cât și activități și procedee tehnice pentru înfăptuirea practică a prevederilor legale. Astfel, am evidențiat următoarele etape: stabilirea stării de fapt, alegerea normei juridice ce urmează a fi aplicată la starea de fapt concretă, controlul acțiunii normei juridice în timp, spațiu și asupra persoanelor, interpretarea normelor juridice, emiterea actului de aplicare a normei juridice (emiterea hotărârii) și transmiterea acestuia pentru executare [26].

Ca urmare, prin prisma fenomenului aplicării dreptului, caracterizând trăsăturile acesteia, am ajuns la concluzia că ar fi necesar de a evidenția corelarea dintre sintagmele „aplicarea dreptului” și „activitatea de aplicare a dreptului”, și anume pe raportul dintre formă (ca aplicarea dreptului) și conținut (însăși activitatea de aplicare). Problema corelației dintre formă și conținut este una filosofică. În filosofie conținutul este înțeles ca un ansamblu de elemente ordonate într-un anumit mod care compun fenomenul și forma – ca un mod de exprimare și existență a

conținutului sau organizarea internă (structura) a conținutului. Principalele caracteristici teoretice ale aplicării dreptului (elementele ei) sunt explicate din perspectiva esenței, conținutului și a formei. Această construcție juridică reprezintă modelul relațiilor sociale creat cu ajutorul gândirii abstracte, elementele cărora sunt strâns legate între ele. Astfel, înaintăm cu titlu de propunere, elucidarea fenomenului aplicării dreptului sub aspectul următoarelor categorii filosofice ca:

- esența aplicării dreptului – fiind un reper solid în examinarea ulterioară a conținutului și formei aplicării dreptului, este alcătuită din ansamblul celor mai durabile proprietăți care caracterizează fenomenul, și anume în înlăptuirea prevederilor normelor juridice de către organele statului sau organele abilitate cu o astfel de competență;

- conținutul aplicării dreptului – îl constituie ansamblul elementelor, laturilor și conexiunilor, care dau expresie concretă esenței (principii, procese, etape, mecanisme etc.) aplicării dreptului prin exercitarea competențelor funcționale ale subiecților;

- forma aplicării dreptului – fiind modalitatea prin care se manifestă conținutul acesteia și care semnifică exprimarea organizării interioare a structurii conținutului, desemnează aspectul exterior al conținutului, modul său de exteriorizare, cu alte cuvinte, *actul de aplicare*.

Prin urmare, interacțiunea terminologică dintre „aplicarea dreptului” și „activitatea de aplicare a dreptului” poate fi interpretată prin prisma a două sensuri:

➤ Sintagma *aplicarea dreptului*, în sens îngust, se referă la o formă specială a realizării dreptului – ce se caracterizează printr-un proces determinat și dependent de modalitatea de reglementare a normelor juridice și valoarea socială protejată de aceste norme, a unor subiecți ai statului sau subiecți nestatali abilitați cu competență din partea statului;

➤ Sintagma *aplicarea dreptului*, în sens larg, fiind o activitate în cadrul căreia organele de stat sau cele abilitate cu competență din partea statului aplică o anumită normă juridică, caracterizează esența, conținutul aplicării dreptului și este orientată prin valoarea sa doctrinar-praxiologică spre perceperea și evaluarea calității aplicării dreptului într-un proces dinamic, funcțional (fiind formată din principii, proces, soluții, mecanisme, eficiență etc.), finalitatea căreia este un act de aplicare ce duce la apariția, modificarea, restaurarea sau stingerea unui raport juridic.

Devine evidentă interacțiunea sintagmelor prin raportarea acestora la formă și conținut, fără să fie atestat vreun exces doctrinar în perspectiva dată. În acest sens, propunem o definiție proprie a activității de aplicare a dreptului: ***Activitatea de aplicare a dreptului reprezintă funcționalitatea rezultată din competențele subiecților publici sau ale subiecților privați abilitați cu competență de către stat în scopul valorificării unui interes public ce se realizează***

conform unei proceduri stabilite, finalitatea căreia constituie un fapt juridic care poate duce la apariția, modificarea, restaurarea sau stingerea unui raport juridic.

În conținutul subcapitolului 2.2. *Determinarea limitelor activității de aplicare a dreptului prin caracterizarea și clasificarea actului de aplicare* accentul a fost pus pe raportul dintre actul de aplicare și cel normativ, fiind determinate trăsăturile caracteristice, dar și diferențele existente între activitatea de aplicare și activitatea normativă, inclusiv și actele emise care apar drept finalități ale activităților respective, deosebindu-se prin particularități de formă și conținut. Prin elaborarea unei clasificări a actelor de aplicare ne orientăm spre o caracteristică complexă a activității autorităților publice, astfel obținând posibilitatea de a o eficientiza. Actele de aplicare a dreptului sunt subordonate actelor normative, se realizează pe baza acestora și au aceeași esență. Acestea din urmă fac parte din categoria de acte individuale care produc anumite efecte juridice concretizate în nașterea, modificarea sau stingerea unor raporturi juridice concrete, elaborate într-o formă specifică și după o anumită procedură.

Analizând diversitatea tipurilor de acte aplicative, am evidențiat trăsăturile principale ale acestora și am prezentat o amplă clasificare prin care s-a constatat valoarea și rolul distinct al actului de aplicare în realizarea obiectivelor sociale concomitent cu actele normative. Actele de aplicare a dreptului servesc drept mijloc de reglementare individual-juridică a relațiilor sociale. Acestea, împreună cu actele normative, reprezintă una din formele dirijării statale a societății. În baza actelor emise, organele de stat competente și unele organizații obștești, având astfel de drepturi și obligații juridice determinate de statutul său special, efectuează administrarea tuturor domeniilor sociale.

Caracteristicile actelor de aplicare a dreptului emise de către autoritățile publice sunt determinate de calitatea și eficiența activității desfășurate în procesul elaborării actelor respective și a monitorizării efectelor acestora, cuprinse în activitatea de aplicare a normelor juridice de către autoritățile publice.

În subcapitolul 2.3. *Cauzele comiterii carențelor în activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice și analiza acestora* exprimăm convingerea asupra necesității cunoașterii cauzelor și condițiilor apariției erorilor și a mecanismelor de elucidare eficientă a acestora atât în aspect obiectiv, cât și în cel subiectiv [30]. Eficientizarea activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice este indisolubil legată de fenomenul diminuării și înlăturării erorilor în domeniu. În conținutul subcapitolului dat au fost stabilite circumstanțele comiterii erorilor în activitatea de aplicare a dreptului, determinate unele consecințe posibile (de natură penală, civilă etc. inclusiv și urmări cu caracter nejuridic), precum și căile de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Astfel, am

identificat viciile personalității aplicantului dreptului, fiind prezentate cauzele subiective legate de personalitatea subiectului aplicării dreptului, precum absența cunoștințelor profesionale necesare, lipsa anumitor calități personale la aplicantul dreptului, absența capacităților profesionale necesare pentru activitatea de aplicare a dreptului, lipsa experienței aplicantului dreptului, lipsa la unii subiecți a studiilor juridice. Toate cele enumerate au repercusiuni care se pot manifesta prin incapacitate vizionară, gândire șablonată, lentoare ideatică, debit ideativ diminuat, la care adăugăm necunoașterea reglementărilor juridice relevante, dar și prezența ideilor preconcepute ale aplicantului dreptului etc.

Cu referire la factorii externi, care nu depind de calitățile subiectului, includem următoarele: calitatea joasă a bazei normativ-juridice, caracterul cazuistic al unor norme juridice și gradul insuficient al generalizării, existența lacunelor și coliziilor de drept, lipsa de coordonare în activitatea de aplicare a dreptului, exercitarea necorespunzătoare a administrării asupra subiecților competenți, complexitatea obiectivă a aplicării dreptului, condițiile nefavorabile pentru realizarea activității de aplicare a dreptului: morale, materiale, de muncă. La fel, am subliniat importanța problemei stabilirii răspunderii statului și organelor sale față de cetățeni în scopul reparării prejudiciului cauzat, relevând necesitatea argumentării și traducerii în viață a conceptului responsabilității și răspunderii reprezentanților puterii publice.

În concluzie, activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, în desfășurarea sa funcțională și în scopul evaluării eficienței sale, orientează spre o optimizare pozitivă și necesită o analiză teoretico-practică focusată pe evidențierea cauzelor comiterii erorilor în realizarea acestei activități. Sistemul de erori în domeniu poate fi divers, în funcție de o multitudine de factori de natură obiectivă și subiectivă, precum și perspectivele de perfecționare calitativă a acestei activități.

Capitolul 3. Noi mecanisme de eficientizare și modernizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice conține o analiză complexă și amplă a conceptului *eficienței* și a factorilor de determinare a eficienței activității de aplicare a dreptului care necesită o abordare interdisciplinară sociojuridică, în scopul atingerii și implementării unui rezultat obiectiv. Totodată, am elucidat principalele direcții de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice orientate spre prevenirea comiterii erorilor într-o astfel de activitate.

În subcapitolul **3.1. Conceptul eficienței activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice și principiile ce stau la baza acesteia** s-a precizat conceptul eficienței atât în domeniul activității sociale, cât și în domeniul dreptului, în special al activității de aplicare a acestuia. Astfel, prin *eficiența activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice* se

subînțelege *gradul de realizare al obiectivelor puse de legislator în fața normei, fiind cea mai operativă și deplină atingere a rezultatelor unei norme juridice concrete, instituții juridice, ramuri de drept în raport cu obiectivele și scopurile propuse prin emiterea și realizarea actelor de aplicare, cu condiția respectării principiilor activității de aplicare a dreptului și garantării executării lor reale.*

În vederea valorificării obiectivelor trasate, am determinat și cercetat cele trei componente obligatorii ale eficienței aplicării dreptului: 1) scopul propus pentru realizare; 2) cheltuielile și mijloacele suportate pentru realizarea scopului; 3) rezultatul final al activității. Rezumând cele expuse, am constatat că doar prin raportarea rezultatelor aplicării dreptului cu scopurile lor nemijlocite apare posibilitatea de a aprecia gradul de eficiență a activității de aplicare a dreptului. Concomitent, cheltuielile de fonduri trebuie să fie într-o proporționalitate directă cu rezultatele obținute, fapt ce conferă importanța decisivă principiului atingerii efectului maxim cu cheltuieli minime. De altfel, este necesar de a cunoaște unele metode și mijloace care vor genera rezultatul maxim raportat la un volum minim de resurse consumate.

Principiile activității de aplicare a normelor juridice reprezintă a doua componentă, după scopuri, a lanțului categoriilor juridice. Dacă scopurile determină destinația ramurii legislative a puterii de stat, atunci principiile menționate indică asupra modalităților de realizare a celor dintâi. Unul din factorii principali ce influențiază, la toate etapele, eficiența și valoarea socială a activității de aplicare a dreptului ar fi respectarea principiilor activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, care, până în prezent, nu și-au găsit o reflectare corespunzătoare nici în legislație, nici în cercetările doctrinare. Ele determină esența spre care trebuie să fie orientată dezvoltarea activității de aplicare a dreptului, destinația lor regăsindu-se în garantul activității de aplicare juridică legală, echitabilă și imparțială. „Prin urmare, utilitatea practică a cunoașterii principiilor constă în aceea că aflăm, cu ajutorul lor, liniile directoare pentru întregul sistem juridic, asupra căruia exercită o acțiune constructivă, orientând activitatea legiuitorului și a practicianului” [34, p. 58].

Deci, am realizat deopotrivă o divizare și o clasificare a principiilor activității de aplicare a dreptului în următoarele categorii: principiile general-juridice (principiul libertății, principiul legalității, principiul egalității în fața legii, principiul echității și justiției, principiul responsabilității), principiile de organizare instituțională (principiul interacțiunii și colaborării multilaterale, principiul subordonării, principiul economicității) și principiile de funcționare (principiul cercetării obiective, principiul legalității și temeiniciei deciziei de aplicare juridică, principiul competenței, principiul reglementării necesare a procedurii juridice, principiul individualizării, principiul publicității, principiul raționalității); fiind într-o legătură reciprocă și

respectarea cărora fiind condiția de bază a întregii activități de aplicare a dreptului. Principiile analizate ale activității de aplicare a dreptului se află într-o legătură reciprocă, în care, odată cu nerespectarea unuia dintre acestea, se va reduce esențial eficiența activității de aplicare a dreptului, fiind o condiție de bază a acesteia. Împreună cu o reglementare deplină și rațională a principiilor activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice va fi posibilă atingerea nivelului maxim al eficienței procesului dat.

În subcapitolul **3.2. Factorii ce determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice** sunt identificați și examinați factorii care exercită o influență esențială asupra eficienței activității de aplicare a normelor de drept, deoarece numai o cercetare multilaterală a acestora, în ansamblu, poate aduce rezultate veritabile ale procesului aplicării dreptului. Altfel spus, în scopul elaborării și realizării practice a unei activități de aplicare eficiente a normelor juridice de către autoritățile publice este indispensabilă identificarea unui sistem de factori ce determină această eficiență. Considerăm că numărul factorilor identificați nu necesită a fi unul exhaustiv, acesta demonstrând o valoare teoretică a fenomenului eficienței activității de aplicare a dreptului, cu realizare practică, orientate spre stabilirea unei reale eficiențe funcționale. Analiza consolidată a sferei de influență a factorilor relevați coincide cu limitele unui proces științific de eficientizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice.

Astfel, în vederea valorificării opiniilor preluate din literatura de specialitate, am examinat o multitudine de aspecte care ar putea influența eficiența aplicării dreptului de către organele puterii de stat, fiind identificați în calitate de factori atât cu substrat subiectiv, cât și obiectiv în conținutul lor, care, în ansamblu, contribuie la o aplicare eficientă a normelor juridice [33, p. 17], printre care: profesionalismul și integritatea subiecților aplicării dreptului (o pregătire temeinică, formarea conștiinței juridice, educația juridică, cultura juridică etc.), etica profesională, stimularea interesului funcționarului public în elaborarea unui act de aplicare calitativ și eficient, crearea unui sistem profesionist și legal de administrare.

În subcapitolul **3.3. Identificarea și caracteristica principalelor direcții de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice** am evidențiat unele direcții de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice, ținând cont de cauzele subiective, care prezintă o importanță deosebită în comiterea erorilor, punctul de reper fiind educația juridică a subiecților de aplicare a dreptului, cultivarea spiritului responsabilității pentru deciziile luate, a legalității și echității, a atitudinii responsabile față de exigențele normelor juridice. Aceasta poate fi privită într-un în sens direct, adică sporirea calității învățământului superior, la fel și aspirația applicantului dreptului de a-și extinde orizontul său

profesional, autoinstruirea, dar și măsuri de profilaxie în cazul exercitării presiunilor asupra conștiinței juridice etc.

De asemenea, ne-am focusat atenția asupra perfecționării nivelului profesional al aplicantului, eficientizarea activității performante de aplicare a dreptului cu ajutorul stimulării (inclusiv celei morale), acestea fiindu-i atribuite atât măsurile de premiere, evoluție în carieră, cât și de anumiți factori externi, cum ar fi: crearea unor condiții corespunzătoare (crearea unei ambiante psihologice favorabile, organizarea rațională a lucrului aplicanților dreptului, utilizarea mijloacelor tehnico-științifice moderne), precum și selectarea profesională și bine organizată a candidaților care pretind la ocuparea unei anumite funcții; corespunderea normelor juridice cu dezvoltarea progresivă a relațiilor sociale; organizarea corespunzătoare a controlului asupra activității de aplicare a dreptului. Deci, metodele de influență alese rațional, direcționate spre stimularea motivației pentru desfășurarea unei activități imparțiale ar trebui să aducă la aceea că aplicantul dreptului de sine stătător să lichideze o serie de factori ce contribuie la apariția erorilor în activitatea sa. Stimularea maximală pentru o activitate eficientă și echidistantă a aplicării dreptului ar putea acorda o combinație rațională și diversă (în funcție de anumite circumstanțe) a stimulării și constrângerii.

Prin urmare, un factor important pentru sporirea eficienței activității organelor puterii de stat ar putea servi o nouă legea cu privire la principiile activității de aplicare a dreptului, necesitatea elaborării căreia este evidentă. Deja există un număr semnificativ de legi care reglementează diferite domenii ale aplicării dreptului (procuratura, notariatul, poliția etc.), însă, până în prezent nu există un act juridic normativ fundamental care ar consolida în contextul său „esențialul”, specific pentru orice direcție a activității de aplicare a dreptului. În mod corespunzător, elaborarea unei asemenea legi ar crea un fundament solid în vederea eficientizării activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice.

Conținutul analitic al prezentei lucrări finalizează cu expunerea Concluziilor generale și Recomandărilor, în cadrul cărora ne-am exprimat propriile viziuni, raportate la obiectivele trasate în contextul problematicii abordate. În procesul elaborării studiului, am consultat și valorificat o multitudine de surse, lucrări ale autorilor autohtoni și din străinătate, în formă sau electronică, sistematizate conform rigorilor formale de perfectare a tezei de doctorat, acestea fiind expuse la compartimentul Bibliografie.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Scopul principal al investigației respective a fost exprimat prin determinarea naturii activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice și eficientizarea acesteia, identificând limitele activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, prin clasificarea actului de aplicare conform diferitor criterii, elaborarea și identificarea principiilor de eficientizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, elaborarea și caracteristica factorilor ce determină eficiența acestei activități, identificarea cauzelor comiterii curențelor în activitatea de aplicare a dreptului și prin identificarea direcțiilor principale de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice.

Problema științifică soluționată constă în determinarea naturii activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, fapt ce orientează spre modernizarea structurală și de competență în domeniul contribuind la o eficientizare organizațională și funcțională a aparatului de stat, având ca rezultat formularea unor concluzii și recomandări de natură să înlăture neclaritățile și problemele constatate în domeniu. Astfel, în rezultatul analizei și sintetizării materiei expuse în lucrare, am formulat următoarele concluzii:

1. Aplicarea dreptului, prezentându-se ca o formă specială a realizării dreptului, urmează a fi percepută într-o abordare mai complexă și extensivă, fără să mai necesite a fi atribuită în exclusivitate organelor statului. Aceasta urmează să fie atribuită atât subiecților statali, cât și nestatali, care realizează activități de interes public [29, p. 43].

2. *Activitatea de aplicare a dreptului reprezintă funcționalitatea rezultată din competențele subiecților publici sau ale subiecților privați abilitați cu competență de către stat în scopul valorificării unui interes public ce se realizează conform unei proceduri stabilite, finalitatea căreia constituie un fapt juridic care poate duce la apariția, modificarea, restaurarea sau stingerea unui raport juridic.*

Astfel, activitatea de aplicare a dreptului este expresia practică a funcționalității organelor autorităților publice și a instituțiilor nestatale abilitate cu competență din partea statului în anumite domenii de manifestare [28].

3. Dacă aplicarea dreptului apare în expresia de formă specială a realizării dreptului, atunci activitatea de aplicare determinată de aceasta identifică manifestarea dinamică a realizării dreptului ca formă [26, p. 155]. Anume activitatea aplicării dreptului și permite efectuarea unei aprecieri de eficiență, cerințele înaintate față de subiecții de drept competenți, factorii ce orientează spre o eficientizare a acestei activități. Altfel spus, distincția și interacțiunea terminologică supusă cercetării poate fi exprimată prin raportul dintre *formă* și *conținut*. În

marcarea caracterului *formei* intervine *aplicarea dreptului*, în caracterizarea *conținutului* – *activitatea de aplicare a dreptului*. Sintagma ***aplicarea dreptului*** se referă la o formă specială a realizării dreptului, caracterizată printr-o activitate determinată și dependentă de modalitatea reglementării normelor juridice și valoarea socială protejată de aceste norme, a unor subiecți ai statului sau subiecți nestatali abilitați cu competență din partea statului, finalitatea căreia este un act de aplicare ce duce la apariția, modificarea, restaurarea sau stingerea unui raport juridic. Sintagma ***activitatea de aplicare a dreptului*** caracterizează esența, conținutul aplicării dreptului în calitate de formă a realizării dreptului și este orientată prin valoarea sa doctrinar-praxiologică spre perceperea și evaluarea calității aplicării dreptului în dinamica sa [29].

4. Includerea în ***conceptul eficienței activității de aplicare a dreptului*** a elementului ce determină ***mijloacele necesare pentru atingerea scopurilor***, care stabilește ***evaluarea*** rezultatelor obținute în atingerea acestor scopuri. Activitatea de aplicare a dreptului impune o optimizare organizațională și funcțională a aparatului de stat de către autoritățile publice și necesită o evaluare în aspectul eficienței [32, p. 18]. Astfel, prin ***eficiența activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice*** se subînțelege ***gradul de realizare al obiectivelor puse de legislator în fața normei, fiind cea mai operativă și deplină atingere a rezultatelor unei norme juridice concrete, instituții juridice, ramuri de drept în raport cu obiectivele și scopurile propuse prin emiterea și realizarea actelor de aplicare, cu condiția respectării principiilor activității de aplicare a dreptului și garantării executării lor reale***. În acest sens, subliniem că reușita rezultatului final în evaluarea activității de aplicare a dreptului este direct proporțional cu ***eficiența*** acesteia, și invers. Așadar, în scopul realizării unei caracteristici complexe a eficienței activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, am relevat un sistem de principii generale, iar în scopul detalierii eficienței activității de aplicare a dreptului am expus o sintetizare a principiilor de organizare instituțională a autorităților publice și a principiilor de funcționare a activității de aplicare a dreptului de către acestea [27, p. 463].

5. În procesul de caracterizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice prin prisma eficienței apare oportunitatea elucidării și caracterizării unui sistem complex de factori, de natură obiectivă și subiectivă, capabili să determine în special eficiența de activitate [33, p. 17]. Sistemul menționat de factori, ce sunt caracterizați prin interdependență, nu necesită a fi privit drept exhaustiv, fiind deschis pentru completare și perfecționare, în funcție de anumite particularități de dezvoltare sau sarcini stringente ce urmează a fi soluționate, incluzând următoarele criterii: profesionalismul și integritatea funcționarilor publici; etica profesională; responsabilitatea aplicantului dreptului pentru elaborarea unui act aplicativ [31, p. 90]; crearea unui sistem profesionist și legal de administrare a autorităților publice.

6. Activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, în exercitarea sa funcțională și în scopul evaluării eficienței sale, orientează spre o optimizare pozitivă, necesită o analiză teoretico-practică proiectată asupra relevării carențelor depistate în desfășurarea acestei activități. Accentuăm că determinarea în cauză, nefiind un scop în sine, contribuie într-o măsură esențială la perfecționarea activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice prin identificarea cauzelor comiterii carențelor în activitatea de aplicare a dreptului [30, p. 43].

7. Analiza complexă și multiaspectuală a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice contribuie la formarea unui suport științifico-practic orientat spre formularea direcțiilor principale de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Aceste direcții sunt următoarele: existența unei baze informaționale de exactitate maximă și de un caracter complex; educația juridică corespunzătoare a subiecților de aplicare a dreptului; crearea unui climat psihologic favorabil, confortabil, precum și organizarea rațională a lucrului aplicanților dreptului; asigurarea subiectului de aplicare a dreptului cu informația necesară; organizarea controlului activității de aplicare a dreptului; selectarea profesională a cadrelor și promovarea unei cariere de succes [33].

În contextul celor investigate și enunțate în teză, venim cu următoarele **recomandări**:

I. Intervenim cu propunerea de delimitare teoretică și practică a sintagmelor aplicarea dreptului și activitatea de aplicare a dreptului. Prin sintagma ***aplicarea dreptului*** este determinată o formă specială a realizării dreptului, iar prin sintagma ***activitatea de aplicare a dreptului*** este exemplificat un proces complex de transpunere în viață a prevederilor normelor juridice, determinat de activități specifice, profesionale, de diverse competențe și regimuri juridice.

II. În scopul eficientizării activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, argumentăm necesitatea *reglementării normativ-juridice* detaliate prin prisma principiilor ce determină eficiența activității de aplicare a dreptului, a condițiilor de organizare și funcționare a autorităților publice corespunzătoare. Aceasta ar elucida în contextul său *esențialul* specific pentru orice direcție a activității de aplicare a dreptului, deoarece va cuprinde stipularea legislativă atât a principiilor generale, cât și a principiilor speciale: de organizare instituțională și cele cu aspect funcțional.

III. Cu titlu de recomandare, venim cu propunerea de *consolidare* a activității autorităților publice prin optimizare organizațională și funcțională a acestora din motivul lipsei la nivel legislativ a mecanismului viabil al interacțiunii și colaborării organelor statului de diferite niveluri; precizarea insuficientă a obligațiilor reciproce, ordinei cooperării acestora; insuficiența reglementării delegării responsabilităților organelor etc. Reorganizarea în cauză, orientată spre crearea unui sistem legislativ consolidat cu limitele clar conturate care va reglementa în special

prevederile activității de aplicare a dreptului, ar orienta aplicanții normelor juridice spre o responsabilitate determinată conform competențelor, prin crearea mecanismului interacțiunii între organele autorităților publice implicate în activitatea de aplicare a dreptului, responsabilitate instituțională și transparență decizională (scopul principal constând în depistarea și înlăturarea curențelor în activitatea de aplicare a dreptului de către subiecții acesteia).

IV. Venim cu propunerea *implementării procesului de modernizare a serviciilor publice* prin intermediul elaborării politicilor în domeniu, bazate pe: existența legăturii de conlucrare între toate verigile participante; controlul de diferite niveluri, dar și monitorizarea în continuare a modului în care organul supus controlului acționează în scopul lichidării deficiențelor constatate; condițiile de muncă; asigurarea resurselor financiare necesare; stabilirea unor mecanisme eficiente de coordonare și management a procesului de modernizare; informarea și interpretarea modificărilor legislative etc.

Cercetări de perspectivă. În actualele condiții de modernizare a societății și a instituțiilor statului, abordarea teoretico-juridică a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice prezintă un interes sporit pentru doctrina națională, fiind parte componentă a fenomenului aplicării dreptului, reflectând nemijlocit valoarea praxiologică și complexitatea deplină a fenomenului juridic. Identificarea celui mai eficient model ce ar caracteriza activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice contribuie la formarea unui suport științifico-practic orientat spre formularea direcțiilor principale de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. În baza celor expuse, exprimăm convingerea că delimitarea teoretică și practică a sintagmelor *aplicarea dreptului* și *activitatea de aplicare a dreptului*, în special prin deteminarea esenței, conținutului și formei, a devenit și va rămâne de perspectivă din punct de vedere teoretic, dar mai ales practic. Aceasta determină necesitatea cercetării activității de aplicare a dreptului în cadrul unor viitoare lucrări, cercetări, care vor deveni de actualitate și necesare în aprecierea și sporirea eficienței și a principalelor direcții de perfecționare în domeniu, fapt care reprezintă esența funcțională a organelor autorităților publice. Evident este faptul că cercetarea în direcția definirii clare și complexe a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice și a eficienței acestei activități sunt necesare pentru a clarifica esența și conținutul aplicării dreptului. Aceasta va contribui la:

- evidențierea funcționalității subiecților competenți, ce va orienta în procesul de cercetare doctrinară ulterioară spre depistarea factorilor negativi ce duc spre diminuarea eficienței activității de aplicare a dreptului;
- evidențierea principalelor direcții de perfecționare și modernizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, deoarece anume eficiența acesteia reprezintă acel

segment vizibil perceput și apreciat de societate în activitatea generală a autorităților publice.

Menționăm perspectivele de elucidare prin prisma activității de aplicare a dreptului a factorilor ce stagnează această activitate a subiecților posibili implicați, caracteristicile acestora, precum și perspectivele de eficientizare a activității în cauză și a elementelor ce sporesc calitatea acestui proces.

O altă perspectivă propusă spre cercetare de viitor ar fi revizuirea cercului de subiecți în competența cărora se include aplicarea normelor juridice în vederea extinderii acestuia. Acest lucru este evident datorită realității juridice și va putea fi propus spre discuții viitoare datorită faptului că în procesul de aplicare a dreptului nu mai sunt implicate doar instituții publice ale statului. Lărgirea cercului de subiecți implicați în activitatea de aplicare a dreptului atribuie acestei activități o perspectivă de eficientizare.

Considerăm că ideile expuse în teză sunt binevenite pentru inițierea unor cercetări complexe ce țin de eficientizarea activității de aplicare a dreptului, inclusiv și o posibilă reglementare normativ-juridică detaliată prin prisma principiilor ce determină randamentul activității de aplicare a dreptului, a condițiilor de organizare și funcționare a autorităților publice corespunzătoare, în scopul eficientizării procesului de realizare legislativă și a dreptului care ar consolida în contextul său esențialul specific pentru orice direcție a activității de aplicare a dreptului, deoarece va cuprinde fixarea legislativă atât a principiilor generale, cât și a principiilor speciale în aspect funcțional.

BIBLIOGRAFIE

1. Avornic Gh. Tratat de Teoria generală a statului și dreptului (vol II). Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 580 p.
2. Baltag D. Teoria generală a dreptului. Chișinău: ULIM Tipografia Centrală, 2010. 536 p.
3. Craiovan I. Tratat elementar de teorie generală a dreptului. București: ALL, 2001. 209 p.
4. Cuznețov Al. Actele aplicării dreptului prin prisma statului de drept. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr 7, p. 19-22.
5. Cuznețov Al. Conceptul interpretării normelor juridice în procesul de aplicare a dreptului. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr 12, p. 22-24.
6. Cuznețov Al. Problemele teoretico-practice ale realizării dreptului într-un stat de drept. Autoref. tezei de dr. în drept. Chișinău, 2009, 21 p
7. Cuznețov Al. Procesele ce țin de realizarea dreptului în sistemul relațiilor sociale. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr 8, p. 19-21.

8. Dănișor D.Cl., Dogaru I, Dănișor Gh. Teoria generală a dreptului. București: Editura C.H.Beck, 2006. 494 p.
9. Declarația cu privire la Suveranitate. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 148-XII, din 23 iunie 1990 În: Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSS Moldova, 1990, nr 8.
10. Decretul cu privire la puterea de stat. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 201-XII din 27.07.1990. În: Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM. Chișinău, 1990, nr 8.
11. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la asigurarea continuității reformelor în sectorul justiției. Nr. 259 din 08.12.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 459-471 din 23.12.2016.
12. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei de reformă a administrației publice centrale în Republica Moldova. Nr. 1402 din 30.12.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.1-4 din 06.01.2006.
13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020. Nr. 911 din 25.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 256-264 din 12.08.2016 art. nr. 1033.
14. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Planului de acțiuni privind reforma de modernizare a serviciilor publice pentru anii 2017-2021. Nr. 966 din 09.08.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 265-276 din 19.08.2016 art. nr. 1049.
15. Legea cu privire la actele normative. Nr. 100 din 22.12.2017. Publicat: 12.01. 2018 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 7-17/4. Data intrării în vigoare 12.07.2018.
16. Legea privind administrația publică locală. Nr.436 din 28.12.2006. Publicat: 09.03.2007 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.32-35 art. Nr:116.
17. Legea pentru aprobarea Strategiei Naționale de Descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Descentralizare pentru anii 2012-2015. Nr 68 din 05.04.2012. Publicat: 13.07.2012 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 143-148.
18. Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016. Nr. 231 din 25.11.2011. Publicat: 06.01.2012 în Monitorul Oficial nr. 1-6/6.
19. Legea privind descentralizarea administrativă. Nr. 435-XVI din 28.12.2006. Publicat: 02.03.2007 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 29-31/91.
20. Legea cu privire la Guvern al Republicii Moldova nr. 136 din 07.07.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 252 din 19.07.2017.
21. Legea cu privire la Procuratură. Nr. 3 din 25.02.2016. Publicat: 25.03.2016 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 69-77/113.
22. Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Nr. 178 din 25.07.2014. Publicat: 15.08.2014 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.238-246/557. Data intrării în vigoare: 01.01.2015.
23. Legea privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor. Nr. 154 din 05.07.2012. Publicat: 14.09.2012 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 190-192/636.
24. Legea privind testarea integrității profesionale, nr. 325, din 23.12.2013. În: Monitorul Oficial, nr.35-41 din 14.02.2014.
25. Luburici M. Teoria generală a dreptului. București: Editura Oscar Print, 2000. 229 p.
26. Manțuc E. Axiologia procesului pentru activitatea de aplicare a normelor juridice. În: Rolul Științei și Educației în implementarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană (Materialele Conferinței Științifice Internaționale), 2015, p. 155-159.
27. Manțuc E., Negru A. Calitatea bazei normativ-juridice ca determinanta eficienței activității aplicării dreptului de către organele puterii de stat. În: Conferința Tehnico-Științifică a

- Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, vol.III. Chișinău: Tehnica-UTM, 2014, p. 462-465.
28. Mașuc E. Circumstanțele ce cauzează necesitatea aplicării normelor juridice. În: Закон и Жизнь, 2015, nr. 4, p. 42-45.
 29. Mașuc E. Conceptul de aplicare a normelor juridice ca formă a realizării dreptului și determinarea trăsăturilor esențiale ale acesteia. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 10, p. 42-47.
 30. Mașuc E. Condițiile și circumstanțele ce determină comiterea erorilor în activitatea de aplicare a dreptului din partea organelor puterii de stat. În: Revista Națională de Drept, Chișinău, 2014, nr.9, p. 43-47.
 31. Mașuc E., Negru A. Conștiința juridică ca factorul subiectiv al eficienței activității de aplicare a dreptului de către organele puterii de stat. În: Culegere de articole ale Conferinței Tehnico-Științifice Internaționale. Chișinău: UTM, 2010, vol.I, p. 90-94.
 32. Mașuc E. Evenimente juridice și eficientizarea activității de aplicare a dreptului. În: Legea și Viața, 2018, nr 1, p. 16-19.
 33. Mașuc E., Negru A. Factorii care determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.5, p. 16-21.
 34. Motică R. I., Mihai Gh. Teoria generală a dreptului. București: ALL Beck, 2001. 280 p.
 35. Negru A. Aplicarea dreptului – formă specială a realizării dreptului. Dimensiunea științifică și praxiologică a dreptului. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Contribuții la dezvoltarea doctrinară a dreptului” in onorem Elena Aramă, doctor habilitat în drept, profesor universitar. Om emerit. Chișinău, 14-15 martie 2009. Chișinău: Bons Offices, 2009, 448 p.
 36. Negru B., Negru A. Teoria generală a dreptului și statului. Chișinău: Bons Offices, 2006. 520 p.
 37. Popa N., Anghel E., Ene-Dinu C.B., Spătaru-Negură L.C. Teoria generală a dreptului. Caiet de seminar. București: Editura C.H. Beck, 2011. 288 p.
 38. Мальцева Л. В. Применение права в современном обществе. Общество: политика, экономика, право, 2011, №1. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-prava-v-sovremennom-obschestve> (vizitat 13.04.2015).
 39. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Москва: Юристъ, 2004. 512 с.
 40. Оксамытний В.В. Теория государства и права. Учебник для вузов. Москва: Импэ-паблиш, 2004. 563 с.

ADNOTARE

Manțuc Elena. „Activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice”. Teză pentru obținerea gradului științific de doctor în drept. Specialitatea: 551.01 – Teoria generală a dreptului, Chișinău, 2019.

Structura tezei. Lucrarea este structurată în introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia ce include 239 surse, adnotări în limbile română, engleză și rusa, text de bază - 182 pagini.

Numărul de publicații la tema tezei. Rezultatele cercetării sunt publicate în 8 lucrări științifice. Volumul total al publicațiilor la temă este de circa 4,06 c.a.

Cuvinte-cheie: realizarea dreptului, aplicarea dreptului, act de aplicare, activitatea de aplicare a dreptului, eficiența, autoritate publică, carență, factori, principiu, proces.

Domeniu de studiu: Teoria generală a dreptului.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în realizarea unei analize complexe și multilaterale a cadrului activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, a materialului teoretic și practic în vederea eficientizării acesteia cu identificarea cauzelor comiterii carențelor în domeniu. Realizarea scopului propus prezumă atingerea următoarelor **obiective:** determinarea locului și rolului aplicării dreptului în sistemul formelor realizării dreptului; elucidarea activității de aplicare a dreptului ca determinantă funcțională a autorităților publice; corelarea dintre aplicarea dreptului în calitate de formă specială a realizării dreptului și activitatea de aplicare a dreptului; identificarea conceptului și principiilor eficientizării activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice; analiza factorilor ce determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice; identificarea și analiza cauzelor comiterii carențelor în activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice; formularea recomandărilor privind principalele direcții de perfecționare și modernizare a activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice.

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze este determinată atât de natura cercetării, cât și de scopul și obiectivele multiaspectuale ale tezei, care reprezintă una din primele lucrări științifice elaborate în mediul academic din Republica Moldova, axată pe identificarea și analiza naturii activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Noutatea științifică rezidă în aprofundarea gradului de investigare și identificare a cercetărilor doctrinare de specialitate în domeniu, în scopul soluționării unor probleme teoretico-practice concrete, în determinarea caracterului diverselor aspecte ale activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, cum ar fi: elucidarea esenței a noilor tendințe specifice procesului activității de aplicare a dreptului (nemaifiind o competență exclusivă a organelor autorităților publice); definirea conceptului și identificarea principiilor eficienței activității de aplicare a dreptului; determinarea condițiilor de eficientizare și modernizare a acestei activități de către autoritățile publice necesare pentru consolidarea organizațională și funcțională a organelor și instituțiilor din domeniu.

Problema științifică soluționată constă în determinarea naturii activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, fapt ce orientează spre modernizarea structurală și de competență în domeniu, contribuind la o eficientizare sub aspect organizațional și funcțional a acesteia.

Semnificația teoretică derivă din noutatea științifică, actualitatea, sintezele și analizele realizate, dar și de concluziile generale formulate, exprimându-se prin delimitarea clară a fenomenelor aplicării dreptului și a activității de aplicare prin corelarea lor în scopul eficientizării organizaționale și funcționale a autorităților publice. Concluziile și recomandările enunțate în teză pot fi prezentate ca direcții viabile în știință, legislație și practica de activitate în domeniu. Acestea, la rândul lor, vor determina oportunitatea revizuirii opiniei tradiționale referitoare la activitatea de aplicare a dreptului exercitată de către autoritățile publice. Astfel, pentru prima dată se abordează detaliat conceptul aplicării dreptului printr-o activitate a anumitor subiecți, or, literatura de specialitate privește aplicarea dreptului numai ca formă specială a realizării dreptului.

Valoarea aplicativă a lucrării se exprimă prin elucidarea multiplelor aspecte ale fenomenului activității de aplicare a dreptului, acesta fiind indicatorul eficienței organizaționale și funcționale a mecanismului de stat. Complexitatea fenomenului activității de aplicare a dreptului mai denotă unele posibilități orientate spre identificarea factorilor negativi ce pot cauza ineficiența în organizarea și funcționarea autorităților publice. Ideile și concluziile științifice cuprinse în conținutul tezei vor fi utilizate: în plan doctrinar-teoretic, ca reper fundamental pentru o abordare ulterioară a problematicii conceptului activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice; în plan normativ-legislativ, în proces de modificare și completare a legislației ce reglementează activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, în scopul eficientizării organizaționale și funcționale a acestora; în procesul didactic universitar la predarea disciplinei Teoria generală a dreptului.

Implementarea rezultatelor științifice obținute. Principalele rezultate ale tezei au fost prezentate și comunicate în cadrul mai multor conferințe internaționale și naționale, publicate în diferite reviste de specialitate, fapt ce a contribuit la îmbogățirea suportului conceptual-teoretic la nivel național. Concluziile generale și elementele de noutate vor fi implementate în programa analitică a cursului de Teoria generală a dreptului în instituțiile de învățământ din Republica Moldova.

АННОТАЦИЯ

Елена Манцук. «Деятельность органов публичной власти в области применения правовых норм». Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность: 551.01 – Общая теория права, Кишинэу, 2019 г.

Структура диссертации. Работа состоит из вступления, трех глав, итоговых заключений и рекомендаций, библиографии, которая включает 239 источников, аннотации на румынском, русском и английском языках и основной текст в объеме 182 страниц.

Количество статей по теме диссертации. Результаты исследований опубликованы в 8-и научных работах. Общий объем статей по теме составляет около 4,06 а.л.

Ключевые слова: Реализация права, применение права, правоприменительный акт, правоприменительная деятельность, эффективность, органы публичной власти, принцип, процесс, ошибка, фактор.

Область исследования: Общая теория права.

Цель и задачи работы. Целью данной работы является проведение комплексного анализа правоприменительной деятельности со стороны органов публичной власти, теоретического и практического аспекта с целью повышения ее эффективности, а также выявления причин допущения ошибок в данной области. Осуществление обозначенной цели предполагает решение следующих **задач:** определение места и роли применения права в системе форм реализации права; рассмотрение правоприменительной деятельности как функциональной определяющей органов публичной власти; соотношение между применением норм права (как особой формы реализации права) и правоприменительной деятельностью; определение понятия и принципов усовершенствования правоприменительной деятельности органами публичной власти; анализ факторов, способствующих эффективной деятельности по применению правовых норм органами публичной власти; выявление и анализ причин возникновения ошибок в правоприменительной деятельности органов публичной власти; формулировка рекомендаций в отношении основных направлений по усовершенствованию и модернизации деятельности по применению юридических норм.

Новизна и оригинальность диссертации определяются природой исследования, а также целью и многогранностью поставленных задач. Представленная работа является одним из первых научных трудов разработанных в академической среде Республики Молдова. Научная новизна заключается в углубленности степени исследования и научно-теоретических изучений в данной области, для решения теоретических и практических проблем, с целью определения характера различных аспектов правоприменительной деятельности со стороны органов публичной власти, такие как: выяснение сути новых тенденций, специфических для правоприменительного процесса (не являясь более исключительной компетенцией органов государственной власти); определение концепции и принципов эффективности правоприменительной деятельности; выявление условий для усовершенствования и модернизации данной деятельности со стороны органов публичной власти, необходимых для функциональной и организационной консолидации институтов и органов в данной области.

Разрешенная научная проблема состоит в определении природы и сущности деятельности по применению правовых норм публичными органами власти, направленную на структурную и компетентную модернизацию в данной области, что позволяет повысить ее организационную и функциональную эффективность.

Теоретическое значение вытекает из научной новизны, актуальности, синтеза и проведенного анализа, а также общими выводами, проявляясь путем четкого разграничения понятий применения права и правоприменительной деятельности посредством их соотношения с целью повышения организационной и функциональной эффективности органов публичной власти. Приведенные рекомендации могут быть представлены в качестве основополагающих направлений в науке, законодательстве и в практической деятельности данной области. Это, в свою очередь, определит целесообразность пересмотра традиционных взглядов на правоприменительную деятельность органов публичной власти. Таким образом, впервые было подробно рассмотрено понятие применения права посредством деятельности отдельных субъектов, так как научная литература рассматривает применение права только как особую форму реализации права.

Практическое значение работы выражается в раскрытии различных аспектов правоприменительной деятельности, что является показателем организационной и функциональной эффективности государственного механизма. Посредством правоприменительной деятельности обозначаются некоторые возможности, направленные на выявление негативных факторов, препятствующих эффективности организации и функционирования органов публичной власти. Научные идеи и выводы могут быть использованы: в теоретико-правовом аспекте, как основа для последующего исследования по усовершенствованию правоприменительной деятельности со стороны органов публичной власти; в законодательной сфере - в процессе внесения изменений и дополнений в законодательство, регулирующее правоприменительную деятельность, с целью повышения их организационной и функциональной эффективности; в процессе преподавания дисциплины Общей теории права.

Применение полученных научных результатов. Результаты диссертации были представлены на нескольких международных и национальных конференциях, опубликованных в различных специализированных журналах, что способствовало обогащению национальной теоретико-концептуальной базы. Общие выводы и нововведения нашли применение в аналитической учебной программе курса Общей теории права в учебных учреждениях Республики Молдова.

ANNOTATION

Mantuc Elena. "The law enforcement activity by the public authorities". Thesis for the degree of Doctor of Law. Specialty: 551.01 – General theory of the law, Chisinau, 2019.

Structure of the thesis paper: the thesis paper is structured as it follows: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography that contains 239 sources, annotations in Romanian, Russian and English languages, 182 pages of main text. The results of the study have been published in eight scientific papers.

Number of the publications. The results of study are published in 8 scientific studies. The volume of the publications on this subject equals with 4,06 c.a.

Key words: error, factors, law enforcement, law-appliance, application act, law enforcement activity, efficiency of the law enforcement activity, improvement of the law enforcement activity, process, public authority.

Field of study: General theory of the law.

The purpose and the objectives of the study: the scientific goal of the paper consists in to carrying out a complex and multilateral analysis of the law enforcement activity by public authorities, the theoretical and practical aspects in order to make it more efficient, as well as identifying causes of errors committing in law enforcement activity. The achievement of the study purpose presumes the attaining of the following **objectives:** the determination of the place and the role of the law enforcement in the system of the enforcement forms of the law; the appreciation of the law enforcement activity as a functional determinant of public authorities; the correlation between the application of law as a special form of realization of the law and law enforcement activity; the identification of the improvement principles and concepts of law enforcement activity by the public authorities; the analysis of the factors that determine the efficiency of the law enforcement activity by the public authorities; the identification of the causes of error committing in the process of law enforcement activity by the public authorities; the formulation of some recommendations concerning the main directions of improvement and modernization of the law enforcement activity by the public authorities.

The scientific novelty and originality of this study is determined by the nature of the research and by the purpose and the multidimensional objectives, which represents the first scientific paper in the academic environment of the Republic of Moldova, focused on identifying and analyzing the nature of the law enforcement activity by the public authorities. Thus, the scientific novelty manifests its essence in deepening of the investigation and identification degree of the specialized doctrinal research in the field of law, in order to solve some concrete theoretical and practical issues, in determining of the various aspects of the law enforcement activity by public authorities, such as: elucidation of the essence, new specific trends in the law enforcement process (the public authorities don't have an exclusive competence); the concept defining and the principles identifying of the effectiveness of law enforcement; determining the conditions for efficiency and modernization of this activity by the public authorities necessary for the organizational and functional fortification of the bodies and institutions in the field of law.

The solved scientific problem consists in essence's elucidation of the law enforcement activity by the public authorities, which is oriented towards structural modernization and competence in the field of law, allowing the organizational and functional streamline.

The theoretical significance is determined by the scientific novelty and the topicality, the realized syntheses and analyzes, as well as by the general conclusions formulated by expressing the clear delimitation of the law enforcement phenomena and enforcement of law appliance through the correlating in order to improve the organizational and functional efficiency of the public authorities. Thus, the conclusions and recommendations given in the thesis can be presented as viable directions in science, legislation and practice in the field of law. All of them will determine the appropriateness to review the traditional opinions on the law enforcement activity exercised by public authorities. Thus, the concept of law enforcement by certain subjects is approached in detail for the first time; or, the specialty literature concerns the law application only as a special form of the law realization.

The application value of the paper is expressed by the multiple aspects' elucidation of the law enforcement activity phenomenon, being the indicator of the organizational and functional efficiency of the state mechanism. The complexity of the law enforcement phenomena denotes as well as the possibilities oriented toward the identification of the negative factors that can cause the organization and functional inefficiency of public authorities. The scientific ideas and conclusions contained in the thesis will be used: in the doctrinal-theoretical plane, as the fundamental landmark for a subsequent approach of the concept issue of the law enforcement activity by the public authorities; in a legislative framework, in process of amending and completing the legislation that regulate the enforcement activity of the law by the public authorities in order to improve the organizational and functional efficiency; in the didactic process – teaching of the course "General Theory of Law".

Implementation of the obtained scientific results. The main results of the thesis were presented at several international and national conferences, published in various specialized journals, which contributed to the enrichment of conceptual-theoretical support at national level. The general conclusions and the novelty elements will be implemented in the analytical curriculum of the "General Theory of Law" course in the educational institutions of the Republic of Moldova.

MANȚUC ELENA

**ACTIVITATEA DE APLICARE A DREPTULUI DE CĂTRE
AUTORITĂȚILE PUBLICE**

**SPECIALITATEA:
551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI**

AUTOREFERATUL

Tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar 19.04.2019

Hârtie ofset. Tipar ofset

Coli de tipar: 1,87

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tirajul: .50 ex.

Comanda nr. 43/19

Tipografia.....